

TURAN KARATAŞ

HÜSEYİN SÎRET

"BEDBAHT BİR MUHALİF
KIRGIN BİR ŞAIR
SIRLI BİR DERVİŞ"

İÇİNDEKİLER

TAKDİM / 9

KISALTMALAR / 13

Ön söz / 15

HAYATI / 19

Soyu ve Ailesi / 19

Öğrenimi / 22

İlk memuriyeti ve adının değişmesi / 23

İlginç bir tutuklanma / 24

İngiliz Elçiliği'ne sunulan mektup / 25

Sürgün ve Adıyaman'daki kötü günler / 33

Paris'e kaçış ve Avrupa yılları / 37

II. Meşrutiyetin ilanıyla İstanbul'a dönüş / 41

Hürriyet ve İtilaf Fırkası / 42

Matbuat; Hazine-i Evrak Müdürlüğü / 42

İstanbul'dan ikinci ayrılış; Nice, Selanik ve Cenevre yılları / 43

Vatana ikinci kez avdet / 46

Cumhuriyet Yılları / 47

Son yılları ve ölümü / 55

Mizacı, karakteri ve şahsiyeti / 57

EDEBÎ HAYATI VE ESERLERİ / 67

İlk ürünler / 67

Servet-i Fünûn yılları / 70

Avrupa'daki yazı hayatı

Osmanlı gazetesi ve "Anadolu Mektupları" / 72

Şûra-yı Ümmet Gazetesi Yazıları / 73

Leyâl-i Girzân / 75

Bağbozumu / 77

Kıvılcımlı Kül / 78

Üstadın Şairi / 81

İlginç bir hicviye:

Kargalar / 82

Geç Kalmış Bir Cevap / 87

İki Kaside / 88

Bir Mektubun Cevabı ve

Hüseyin Avni Ulaş'a / 89

Kitaplarına girmeyen şiirler / 92

EDEBÎ VE SİYASÎ ÇEVRESİ / 97
Siyasi çevre / 97
Edebî çevre / 99
ŞİİRİ VE SANATI / 107
İçerik/Tema / 107
Aşk-kadın / 108
Tabiat / 112
Ayrılık ve hasret / 115
Diğer temalar / 116
Biçim / 118
Dil / 120
Etkilenme / 122
Netice yerine / 125
ESERLERİNDEN SEÇMELER / 131
Şiirleri / 131
NAAT / 147
NESİRLERİ / 151
Namık Kemal / 151
Bugünkü Edebiyat ve Üdebâmız / 154
Üstad Hüseyin Sîret'in bir mektubu / 156
[Yahya Kemal'e Dair Bir Mektup] / 157
ŞAİRLE YAPILAN MÜLAKATLAR / 161
EDEBİYAT-I CEDİDE'NİN İÇLİ ŞAİRİ:
HÜSEYİN SÎRET / 161
Hüseyin Sîret Diyor ki... / 167
Şair Hüseyin Sîret'le Başbaşa / 171
BİBLİYOGRAFYA / 177
HÜSEYİN SÎRET'İN YAZDIKLARI / 177
HÜSEYİN SÎRET HAKKINDA YAZILANLAR / 180
İSİM DİZİNİ / 185

KISALTMALAR

- Age : Adı geçen eser
Bb : Bağbozumu
bs. : Baskı
C : Cilt
h : Hicrî
İst : İstanbul
KK : Kıvılcımlı Kl
Ke : Kânun-ı evvel
Ks : Kânun-ı sani
LG : Leyâl-i Girîzân
S : Sayı
s : Sayfa
SF : Servet-i Fünûn mecmuası
Te : Teşrin-i evvel
Ts : Teşrin-i sani
Y : Yayınları

HAYATI

Soyu ve Ailesi

Asıl adı Hamdullah olan Servet-i Fünûn mektebinin hassas ve içli şairi Hüseyin Sîret Özsever¹, Yorgancızâde Tevfik Efendi'nin torunudur. Osmanlı devlet ricalinden olan Tevfik Efendi, Hari-ciye Nezaretî'nde kâtiplik, Babîâlî'de evrak müdürlüğü, zabtiye muavinliği ve nihayet Zabtiye Nezaretî Müsteşarlığı yapmıştır. 29 Ağustos 1865'te Girit Kapıkethüdası olan Tevfik Efendi, iki yıl sonra bu görevinden ayrılmış, 1869'da da vefat etmiştir. (Mehmed Süreyya, 1996: 5/1630)² O dönemin kitabetine vâkıf olan Tevfik Efendi, büyüklerin meclislerinden geri kalmayan, yaşadığı

---

1 Şairin ikinci ve en yaygın adı, alfabe değişikliğinden sonra çoğunlukla "Sîret", bazan da "Siyret" biçiminde yazılmıştır. Kelimenin Latin harfleriyle doğru yazımı "Sîret" olduğu için, alıntılar da dâhil, hep "Sîret" şeklinde yazdım.

Hüseyin Sîret'in soyadı, Seyit Kemal Karaalioğlu'nun *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*'nde (ilk baskı), *Türkiye Ansiklopedisi*'nde, İbrahim Alaaddin Gövsa'nın *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*'nde ve Halit Fahri Ozansoy'un *Edebiyatçılar Çevreinde* adlı eserinde "Özseven" şeklinde yanlış yazılmıştır. Aynı yanlışlık, önemsiz saydığım başka kaynaklarda da tekrarlanmıştır.

2 İbnülemin, Tevfik Efendi için "Suriye Kapıkethüdalığı yapmıştır" der ve ölüm tarihini de 1879 (h. 1296) olarak verir. (İnal, 1969: 1688). Aradaki tarih farkının *Sicill-i Osmanî*'deki bir yazım hatasını, *Son Asır Türk Şairleri* müellifinin düzeltmemesinden kaynaklandığını sanıyorum.

dönemin “ekâbir”ince sevilen, sayılan, ilgi ve hürmet gören; nüktedan, “mizaç aşına” bir zattır.

Sîret’in babaannesi Fatma Hanım, Şehsüvar Hamdullah Paşa’nın iki oğlundan biri olan Derviş Efendi’nin kızıdır. Hamdullah Paşa, devrinin ileri gelenlerindedir. Kapıcılar Kethüdalığı, Silahdarağalığı, Çavuşbaşılık ve Rikab-ı Hümâyûn Kaymakamlığı gibi önemli devlet hizmetlerinde bulunmuştur. Sadrazam Esseyid Abdullah Paşa’nın damadı olan Hamdullah Paşa, 1808’de (h. 1223) vefat etmiştir. Hüseyin Sîret, bir manzumesinde, Şehsüvar ailesinin köklü ve namly bir aile olduğunu lakin bununla hiçbir zaman öğünmediğini söyler:

Şehsüvarzâdeyim oğlum komadım soy adımı
Başlasın bende şerâfet diye attım adımı...³

Sîret’in babası, Süleyman Mazhar Bey’dir. Vilayetlerin yeniden düzenlenmesinden (1868) sonra Bursa Mektupçusu olmuş, daha sonra Zabtiye Nezareti Mektupçuluğu yapmıştır. Kalemde yetişerek devrinin “umur-ı kitabetine” vâkıf olan Süleyman Mazhar Bey, genç yaştaiken 3 Ekim 1875’te de vefat etmiştir. Yahya Efendi Dergâhı’nda medfundur.

Hüseyin Sîret’in annesi, bir Çerkez kızı olan Fatma İclâl Hanım’dır. Fatma İclâl Hanım hakkında fazla bir şey bilmiyoruz. Ancak, uzun bir ömür sürdüğünü, şairin 1939’da yazdığı mısralarından çıkarıyoruz:

İhtiyar bir kadınla tek oğlu
Bir somun elde, annesinde kolu
Dönüyorlardı akşam evlerine

3 *Bir Mektubun Cevabı ve Hüseyin Avni Ullaş’a*, s. 4.

Şairin hayatını yazarken, yer yer şiirlerinden örnekler vererek yaşantısıyla bağlantı kurmaya ve söylediklerimizi güçlendirmeye çalıştık. Her ne kadar “aldanma ki, şair sözü elbette yalandır” dense de, araştırmalarımız sonucunda gördük ki, Sîret’in şiirlerinde dile getirdikleri, hayatının parçalanmış fotoğraflarıdır. Kendisiyle yapılan konuşmalarda, şair de aynı anlama gelecek sözler söylemektedir.

Sevgi, saygıyla bağlı birbirine
Ana seksenlik, oğlu altmışlık

(*Kargalar*, s. 10)

Her evlat gibi, Sîret de annesini çok sevmektedir. Sıkıntılı anlarında onda teselli bulduğunu kendi ifadelerinden öğreniyoruz. Şairimiz, annesini hayranlıkla ve minnetle yâd eder: “Hayatta ilk ve son sevdiğim kadın validemdir. Saltanat ve Meşrutiyet devirlerinde on sekiz yıllık sürgün ve gurbet hayatımda daima beni düşünmüş ve beş vakit namazda gözyaşlarıyla Allah’ına yalvarmış olan bu mübarek, dindar, ilahî kadın...” (İşman, 1950: 19)

Sîret, dediğine göre, büyük bir sevgiyle bağlandığı annesinin ölümü üzerine mersiye tarzında bir de şiir kaleme almıştır. Halit Ziya’nın müsveddesini okuduğu ve çok beğendiği bu eser basılmadığı gibi şu ana kadar gün ışığına da çıkmamıştır.

Soyu, babaannesi tarafından Şehsüvar Hamdullah Paşa’ya uzanan Sîret, I. Meşrutiyet’in ilanından dört yıl önce, Mart 1872’de⁴ (h. Muharrem 1289) İstanbul’un Küçük Bebek semtindeki baba evinde dünyaya gelmiştir. Babaanne Fatma Hanım torununa, kendi dedesi Hamdullah Paşa’nın adını verir: Hamdullah Sîret. Fatma İclâl-Süleyman Mazhar çiftinin ilk ve son erkek çocuğu olan Hüseyin Sîret’in bir ablası, bir de üvey erkek kardeşi vardır.

Küçük Sîret’in talihsizliği, üç yaşındayken başlar. Daha çevresinde olup bitenleri kavrayabilecek, algılayabilecek bir yaşa gelmeden babasını kaybeder ve yetim kalır. Çocuk ruhuyla çok iyi hissedemediği bu acıyı, yıllar yılı unutamaz şair:

Ta çocuklukta açılmış, kanayan bir yarama
Bakmadım, kimseye sardırmadım oğlum asla

(*Bir Mektubun Cevabı*, s. 3)

4 Hıfzı Tevfik Gönensay, *Tanzimat’tan Zamanımıza Kadar Türk Edebiyatı Tarihi* isimli eserinde, şairin doğum tarihini 1874 olarak zikreder ki, yanlıştır.

Kocasının ölümünden sonra hayatını yetimlerine vakfeden Fatma İclâl Hanım, teselliyi çocuklarında bulmuş, ikinci bir evlilik yapmamıştır.

Öğrenimi

Çocukluğunu baba şefkatinden mahrum geçiren Sîret, ilköğrenimine Şehzadebaşı'ndaki Taşmektep'te başlar. Sonra Aksaray'daki Medrese-i Hayriyye'ye devam eder. Söz konusu okullarda iki yıl kadar öğrenim görür.

O devirde gözde okul "Mülkiye Mektebi"dir, yani diğer ismiyle "Mekteb-i Mülkiye-i Şahâne". Sîret de Mülkiye'de okumak için can atmaktadır. Fakat, ailesi geçim sıkıntısı içerisinde. Annesi, biricik oğlunu Mülkiye'de okutacak durumda değildir. Küçük Sîret, başka mektebe gitmem, illa da Mülkiye olacak diye diretince, devreye Sîret'in eniştesi Ömer Vasfi Bey girer ve babasının, Başmabeyinci Osman Bey'in nüfuzunu kullanarak padişahın özel emrini talep ettirip kayınbiraderini o zamanki tabirle "leyli ve meccani" olarak Mülkiye Mektebi'ne kaydettirir.

Büyük bir istek, şevk ve heyecanla Mülkiye'ye başlayan Sîret, mektebin idadî (lise) kısmını bitirir (1892). Âli kısmında ise ancak bir yıl okuyabilir. Zatürreye yakalandığı için, okuldan ayrılmak zorunda kalır.

Sîret, Mülkiye'de tahsilini devam ettirirken, sonradan meşhur olacak birçok insanla arkadaşlık etmiştir. Ali Ferruh, Abdülhalim Memduh, Ahmed Reşit (Rey), Süleyman Nesib, İbnülemin Mahmut Kemal (İnal), Ali Kemal ve Rıza Tevfik (Bölükbaşı) bunların en meşhurlarıdır.

Sîret'in Mülkiye'den arkadaşı, dahası dostu olan meşhur müellif İbnülemin, okul yıllarını şöyle anlatır: "Sîret'le, ondörder, onbeşer yaşlarında bir çocuk iken, Mülkiye Mektebi'nde buluştuk... Benim gibi o da herkese iltifat etmez, görüştüğü arkadaşlarla da uzun uzadı sözlere girişmez, laubaliyane davranmaz, gülüp eğlenmez, yaşlı başlı insanlar gibi muhterizâne hareket ederdi. Mektebin, talebesi en kalabalık olan, ikinci sınıfın arka sırala-

rında yan yana otururduk. Namık Kemal'in *İbret* gazetesindeki makalelerini gizlice okur, bazan bana da okuttururdu. Şiir ile de meşgul olurdu. Onun ileride değerli bir şair ve yazarını okuduğu zatlar gibi, siyasetle mütevaggil olacağını daha o vakit anlamıştım" (İnal, 1969: 1691)

Servet-i Fünûn dergisinde H. Nazım imzasıyla şiirleri çıkan Ahmet Reşit de Sîret'in Mülkiye'den arkadaşıdır. Anılarının bir yerinde şunları nakleder: "Sîret'i, Mekteb-i Mülkiye'ye talebe olarak geldiği seneden beri tanırım. O zaman çok gençti. Başmabeynci Osman Bey'in ikinci oğlu Ömer Bey eniştesi olduğu için Sîret bize saraylı masalları söylerdi. Gülüşürdük." (1945: 338)

Yukarıda sözünü ettiğimiz hastalıktan kurtulmasına rağmen, Sîret Mülkiye'ye devam etmez/edemez. Kadıköy Modâdaki Fransız Frerler Mektebi'ne girer. Muhtemeldir ki, bu yıllarda ailesi, Bebek'teki evi terk ederek, o devirde daha ucuz bir semt olan "Kadıköyü"ne taşınmıştır. Frerler mektebine iki yıl devam ettikten sonra öğrenimini tamamlamadan okuldan ayrılır. Bu sıralar 22-23 yaşlarında olduğu anlaşılan Sîret'in resmî tahsil hayatı böylece noktalanmış olur.

İlk memuriyeti ve adının değişmesi

Sîret, Frerler Mektebi'nden ayrıldıktan sonra, Hariciye Mektupçusu olan Münir Paşa'nın yardımıyla Hariciye Nezareti Mektubî Kalemî'ne girer (1895). Bu ilk resmî görevini, herhangi bir ücret almaksızın fahri olarak sürdürdüğü zikredilir kaynaklarda. "Meccânen" devam edilen bu memuriyetin çok uzun sürmediği anlaşılıyor. Daha sonra, Nafia Tercüme Kalemî'ne "yüz elli kuruş" maaşla memur olur Sîret. Fransızcasının iyi olması bir etken olsa da, onun bu göreve getirilmesini, Nafia Muhasebecisi Sadi Bey sağlamıştır. Sîret'in, Adıyaman'a sürgün gidinceye kadar (1900), yaklaşık beş yıl bu görevde kaldığını tahmin ediyoruz.

Genç Sîret, 1896 yılından itibaren *Servet-i Fünûn* dergisinde yazmaya başladıktan sonra, o dönemin moda fikirlerinin savunu-

cusu olur. O zamanlar “yenilikçi” adı verilen zümrenin bir nevi “fedailer” arasında yer alır. O da diğer arkadaşları gibi, II. Abdülhamid’e düşman, meşruti rejimin âşığıdır. Talihin garip cilvesine bakın ki, bir zamanlar II. Abdülhamid’in özel emriyle Mülkiye Mektebi’ne giren ve orada parasız-yatılı okuma imkânı bulan Sîret, şimdi, eski hamisine ve onun idaresine düşman olmuştur. Yenilik aşkıyla birlikte “ilginç” buluşlara ve “yeni” olan her şeye tutkundur Sîret. İsminin değişmesi de, bu tutkunun bir süreği ve tezahürüdür.

Evvelce de belirttiğimiz gibi, şairin asıl adı Hamdullah Sîret’tir. İlk yazılarını “H. Sîret” imzasıyla neşreder. *Servet-i Fünûn*’a geldikten sonra, Tevfik Fikret, bu ‘H.’nin neye delalet ettiğini sorar. Hamdullah’ın kısaltılmışı olduğunu öğrenince de beğenmez, dudak büker. Şairin ön adının Hüseyin olmasını ister *Rûbab-ı Şikeste* şairi. Sîret de itiraz etmeden kabullenir.⁵

İbnülemin, şairimizin adının değişmesini doğru bulmadığını ima eden bir anlatıyla bu değişikliği yorumlar: “Veladetinde, ced-dinin ismi olan ‘Hamdullah’ tesmiye edildiği halde Tevfik Fikret ‘Bu abdal isimdir, adın Hüseyin olsun’ demiş, Sîret de kabul etmiştir. Sabıkâ ‘Hamdullah’ olan Hüseyin, bereket versin ki şair sözüne uyup da Sîret’i değiştirmemiştir.” (İnal, 1969: 1688)

İlginç bir tutuklanma

Hüseyin Sîret, 1898 yılında Tevfik Fikret’le birlikte tutuklanır. Bu tevkifin sebebi İsmail Safa’yı tanıyan ve ondan yardım gören askerî kâtiplerden Necati isminde birinin, Saray’a şöyle bir

5 Hüseyin Sîret’ten bahseden bazı kaynaklar, bu konuya şu malumatı da eklerler: *Rubab-ı Şikeste* şairi de önceleri Mehmed Tevfik imzasıyla yazarken Sîret’in adının değişmesinden sonra, Sîret’e uygun olsun diye Fikret mahlasını almıştır. Hâlbuki Fikret, sözünü ettiğimiz hadiseden sonra değil, daha evvelce de Fikret imzasını kullanmıştır. 1895 yılındaki *Maarif* mecmuası nüshalarında “M. T. Fikret”, “Tevfik Fikret” imzalarını görmek mümkündür.

jurnal vermesidir: Gizli bir cemiyet, uydurma bir cenaze tertip edecek; zamanın ulemasıyla Tevfik Fikret, İsmail Safa ve Hüseyin Sîret bu tabutu takip ederek Yahya Efendi Dergâhı'na gidecek ve burada, sembolik olarak, II. Abdülhamid'i tahttan indirerek yerine Sultan Murad'ı geçirecekler.

Bu jurnal üzerine, Tevfik Fikret ve Hüseyin Sîret'in evleri aranır. Evlerde bulunan kırmızı kapaklı kitapların “kan ve ihtilal” anlamına geldiğine hükmedilerek her iki şair de tutuklanır. Mabeyn’de sorguya çekildikten sonra Hasan Paşa⁶ Karakolu’na gönderilirler. Karakolda geçen üç gecenin sonrasını Sîret’ten dinleyelim: “Tahliye edileceğimizden bir gece evvel saraya getirildik. Bir gece de orada kaldık. Hatta hiç unutmam, Tevfik merhum, orada, sıkıntı içinde geçen saatlerimizi güzel bir tekrîr sanatını ihtiva eden şu beyit ile tasvir etmişti:

Bu şeb çille-i gam yine dolmuyor,
Sabah olmuyor, sabah olmuyor.” (Ebcioğlu, 1938)

Bu uzun gecenin sabahında, Edebiyat-ı Cedide’nin iki şairi serbest bırakılır, fakat bir süre gözaltında tutulurlar. Bu kısa süreli tutuklama, Sîret’in Abdülhamid yönetimine karşı olan muhalif tutumunu iyice keskinleştirmiştir.

İngiliz Elçiliği’ne sunulan mektup

Bazı tarihî olaylar vardır ki, hayali cihan değil, bir “an” bile değmez. Çünkü, insanlık adına, millet namına geçmişin “yüz karası” ve “ayıbı”dır bu tür olaylar. Ne var ki, bu gibi hadiselerin hatırlanmasında, bilinmesinde, anlatılmasında sayısız fayda vardır; insanlar aynı hataya düşüp tarih tekerrür etmesin diye.

6 “Hasan Paşa, Abdülhamid’in en güvendiği adamlarındandı. Ümmî olduğu için imzasını, eski Arap rakamlarının yedi ve sekizini yazıp aralarını birleştirmek suretiyle atabiliyordu. Bunun için onun halk arasındaki bir adı da ‘Yedi-sekiz Hasan Paşa’ idi. Fakat bu bendeliğine rağmen pek de mantıksız ve insafsız bir adam değildi.” (Akyüz, 1947: 51)

Hüseyin Sîret'i de çok yakından ilgilendiren, onun en ateşli günlerine tekabül eden ve on dokuzuncu asrın bitimine kırk gün kala cereyan eden bir hadise vardır ki, şairin bundan sonraki hayatını alt üst edecektir.

Osmanlı Devleti en sıkıntılı günlerini yaşamaktadır. Dışarıda yenilgiler ve toprak kaybı, içeride baş gösteren karışıklıklar, devlet yöneticilerini kara kara düşündürürken, o dönemin muhalif aydınlarını da Meşrutiyet'in yeniden iadesi için harekete geçirmiştir. Çünkü memleketin huzuru ve iyiliği için meşruti yönetim biçiminin gerekli olduğuna inanmışlardır. Kimi aydınlar ise, bu iş için, büyük bir Batı devletinin, özellikle İngiltere'nin desteğinin şart olduğuna inanırlar.

Yenilikçi geçinen ve Hüseyin Cahit'in ifadesiyle “karanlık işler çevirmekten hoşlanan” İsmail Kemal Bey⁷ de meşrutiyet âşığıdır ve İngiliz hayranıdır. İsmail Kemal, o yıllarda daha çok yurtdışında faaliyet gösteren İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle bağlantısı olan bir Jön Türk'tür. Bir gün, İngiliz elçiliğine giderek sefirden, Meşrutiyet'in iadesi için, İngiltere'nin kendilerine yani “Genç Türkler”e yardım etmesini talep eder. Edebiyat tarihçisi İsmail Hikmet'in naklettiğine göre, İngiliz elçisi, İsmail Kemal'i fazla ciddiye almamıştır. Ancak, Elçi Sir Nicolas O'Conor'un söyledikleri hem manidar, hem de tahrir edicidir: “Türkler daldıkları bu uyku içinde Meşrutiyet'i ne yapacaklar.” Ciddiye alınmadığını anlayan İsmail Kemal, Türklerin Kanûn-ı Esasî'nin iadesi için canını verecek taraftarlara sahip olduğunu söyler. Bunun üzerine sefir, “İngiltere belki bu vazifeyi kabul etsin; fakat bunun için Türkler'in bu liyakatı isbat etmeleri lazımdır.” der. (Ertaylan, 1925: 983)

İsmail Kemal bu ziyaretinden sonra bir kamuoyu oluşturur. İlmî, askerî, mülki yetkililerden bazılarını ve daha çok *Servet-i*

7 İsmail Kemal (1844–1919) hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi yoktur. Vlora ailesinden Mahmud Bey'in oğlu olduğunu; Şam ve Beyrut'ta vailik yaptığını öğrenebildik.

Fünûn dergisinde imzası görünen şairleri, Türklerin inkılabına susamış olduklarını ispat için, bir gösteri yapılmasının gereğine inandırır. Böyle bir nümayiş içinse İngiltere'nin Güney Afrika'daki bir avuç Boer'e karşı, emperyalist niyetlerle başlattığı Transval Savaşı⁸ bulunmaz bir fırsat kabul edilmiştir.

Bu vesileyle, İsmail Kemal, dönemin meşhur siması “şair-i mâderzâd” İsmail Safa, Hüseyin Sîret ve Ubeydullah Efendi⁹, bir gün, Sîret'in akrabası olan eski elçilerden Ali Galip Bey'in Rumeli Hisarı'ndaki evinde toplanırlar. İsmail Kemal, İngilizlerin Transval Savaşı'ndan zaferle çıkmalarını temenni eden bir mektubun (tebrikname veya dilekçe de denebilir) elçiliğe sunulmasını teklif eder.¹⁰ Çünkü, birçok Osmanlı aydınının imzasını taşıyacak olan böyle bir mektubun elçiliğe takdimi, hem Abdülhamid'in

8 Transval, Güney Afrika'da bulunan zengin maden yataklarına sahip küçük bir ülkedir. 1899'a kadar bir İngiliz sömürgesi olan Transval'da, “Boer” diye bilinen Hollanda asıllı yerli halk, İngiltere'ye karşı isyan eder ve aralarında bir savaş başlar. 1899–1902 yılları arasında cereyan eden bu savaş, tarihe “Transval Savaşı” olarak geçmiştir.

9 Hocazâde diye maruf olan Mehmed Ubeydullah Efendi (1858–1937), sarıklı, cübbeli bir Jön Türk'tür. Yukarıda anlatmaya çalıştığımız olaya adı karıştığı için, bugünkü Libya'nın güneyindeki Büyük Sahra'da bulunan Taif'e sürülmüş, İkinci Meşrutiyet'ten sonra ise, İttihat ve Terakki tarafından üç defa mebus seçilmiştir. Hapse dahi girdiği Abdülhamid döneminde, Sultan'a jurnaller veren Ubeydullah Efendi, İttihatçıları kıyasıya eleştirmiştir. Mütareke'de Malta'ya sürülmüş, Cumhuriyet'te Beyoğlu evlendirme memuru olmuştur. 1931 ve 1935'te dönemin tek partisi CHP'nin Beyazıt milletvekilliğinde bulunmuştur. (Ubeydullah Efendi hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmet Turan Alkan, *Ubeydullah Efendi'nin Amerika Hatıraları*, 1997.)

10 Hüseyin Sîret'in, bu olayın gelişimiyle ilgili olarak verdiği ifade ise şu mealdedir: Bir gün İsmail Kemal Bey'in evine gitmiştim. İngilizlerin Transval muharebesi hakkında sohbet ediyorduk. İsmail Kemal Bey, Rusya'nın Boerler hakkında gösterdiği sempadiden bahsederek bizimle her hususta menfaat birliğinde olan İngiltere Devleti'ne böyle bir sempati gösterilmesinin her iki devleti (Osmanlı-İngiltere) yakınlaştırmaya vesile olacağını söyledi. Ben de, bu yakınlığı ne şekilde izhar etmemiz gerektiğini sordum. “Adam sen de bu düşünülecek şey mi. Mesela, matbuat âleminde tanınmış olan siz gençler, bir şey kaleme alarak arkadaşlarınıza da imzalatıp İngiltere Sefaretî'ne birkaç marûf genç götürmüş olsanız, fena olmaz” dedi. ‘16 Teşrin-i sâni 315’ (BBA- Yıldız Esas Evrakı, 19/1428/130/58.)

İngilizlere karşı takındığı düşmanca tavra milletin/kamuoyunun katılmadığını gösterecek hem de bir “Jön Türk” faaliyeti olarak İngiltere hükümetinin sempatisini toplayacaktır.¹¹

Bugün, çocukça ve gülünç bulduğumuz bu düşünce, Ali Galip Bey’in evinde toplanan “kalburüstü” zevat arasında rağbet görür. Bunun üzerine, İsmail Kemal hemen orada, elçiliğe verilecek mektubun müsveddesini yazar. Belgenin sefire takdimi için de İsmail Safa, Hüseyin Sîret ve Ubeydullah Efendi görevlendirilir.

Mektubun düzeltme işini Tevfik Fikret üstlenir. Yani metnin son şekli onun kaleminden çıkmıştır.¹² Temize çekilen söz konusu belge/metin elden ele dolaşarak “seçkin” zevata imzalatılır. Bu esnada bir aksilik olur. “Pek dalgın, biraz da unutkan” olan İsmail Safa, mektubu, o zaman da gayet kalabalık olan Mahmut Paşa çarşısında düşürmüştür. Saraydan gizli tutulan ve çok önemli sa-

---

Hadise, daha çok resmî belgelere dayanılarak hazırlanan bir kaynaktan şöyle nakledilir:

“Bir süreden beri böyle bir hareket için fırsat kollayan ve İngiliz desteğini kendilerine çekebilmek için bekleyen bu kimseler [Jön Türkler]; İngiltere’nin, Transval Zaferi üzerine harekete geçmişlerdir. Çoğunluğu (...) Cemiyet’in [İttihat ve Terakki] temasta bulunduğu kişilerden oluşan bir grup, İsmail Kemal Bey’in de teşvikiyle, İngiliz Sefaretî’ne bu konudaki memnuniyetlerini bildiren bir ziyaret yapmayı kararlaştırmışlardır. İsmail Safa Bey’in hazırladığı ve Siyret Bey’in temize çektiği bir metin oluşturulmuştur.” (Hanioglu, 1989: 335–336)

- 11 Hâlbuki, Hüseyin Cahit’in iddiasına göre, İsmail Kemal’in böyle bir girişimde bulunması, sadece kendi kişisel çıkarını sağlamak dileğinden başka bir şey değildir. İsmail Kemal “Ya Abdülhamid’e şantaj yapmak istiyordu ya Türkiye’de bir söz geçirme ve önemi olduğuna İngiltere elçiliğini inandırarak oradan bir çıkar sağlamak isteğindeydi.” (Yalçın, 1975: 132)
- 12 Hüseyin Sîret, 10. dipnotta bir kısmını naklettiğimiz olayla ilgili ifadesinde, mektubun müsveddesini İsmail Safa’nın yazdığını, kendisinin de bir iki hususu çıkararak metni temize çektiğini söyler. Fakat anlaşılana o ki, hadisenin hemen akabinde ve bir korkuyla verildiği sezilen söz konusu ifadede, birtakım tutarsızlıklar vardır. Olayın asıl müsebbibi İsmail Kemal’i temize çıkarmak ve üstadı Tevfik Fikret’i ele vermemek için Hüseyin Sîret, vak’anın bazı noktalarını çarpıtarak ifade vermiştir. Bu ifadeden, Sîret’in kendisini önemli gösterme, olayın başkahramanı yapma gibi bir gayretkeşlik içinde olduğu anlamı da çıkarılabilir.

yılan bu belgenin kaybolması, özellikle Servet-i Fünûn camiasını büyük bir telaşa sevk eder. Hüseyin Cahit, o günkü kaygılarını, hatıralarında şöyle anlatır: “Servet-i Fünûn, büyük bir yürek çarpıntısı ve kaygı içindeydi. En önemsiz bir olayı, bir sözü bile jurnal etmek için fırsat bekleyen hafiyelerden biri bunu ele geçirirse, Servet-i Fünûn’un külünü havaya uçuracakları kesindi.” (Yalçın, 1975: 132)

Beklenenin aksine, mektup “namuslu bir adam”ın eline geçmiş; belgenin kimler tarafından yazılmış olduğunu anlayan bu zat, bir gün gizlice *Servet-i Fünûn* dergisinin idarehanesine gelerek mektubu Tefvîk Fikret’e vermiştir. Böylece İsmail Safa da, “vicdan azabı altında kalmaktan” kurtulmuştur.

Bütün bu olup bitenlerden sonra, mektubun İngiltere Elçiliği’ne takdimine gelir sıra. Olayın 20 Kasım 1899 tarihinde gerçekleştirilen bu sahnesini Hüseyin Sîret şu şekilde anlatır: “Ben, İsmail Safa, Ubeydullah, Zühavîzâde Cemil Sıtkı ve -bilahare ayandan iken idam edilen- Abdülhamid Zehavî ile gençlerden sekiz on kişi, müctemian sefarethaneye giderek -üdebadan ve erbab-ı matbuattan- yetmiş kadar zatın imzalarını muhtevi ve İngiltere devletinin muzafferiyetini mütemenni bir varakayı sefire tevdi eyledik, hürmetine mazhar olduk.” (İnal, 1969: 1689)¹³

Takdiminden sonra büyük gürültülere, arzu edilmeyen gelişmelere meydan veren ve tahmin edilmeyen neticelerle sonuçlanan söz konusu mektubun içeriğinde ne vardır? İngiliz devletinin meziyetlerinden, Osmanlı’yla iyi ilişkilerinden bahseden satırlarla başlayan metin şöyle devam eder:

13 İngiliz Büyükelçi’nin hükümetine gönderdiği resmî yazıdan hareketle olayın gelişimi şöyle nakledilir: “20 Kasım 1899 tarihinde İsmail Kemal Bey, İngiliz Büyükelçisi Sir Nicolas O’Conor’a bir mesaj ileterek, ziyaret düşüncelerini bildirmiş. O ise herhangi bir muhalif ve ‘Jön Türk’ heyetini kabul etmesinin mümkün olamayacağını belirtmiştir. Buna karşılık, kendisine durumun bunun dışında bir sempati ziyareti olduğu konusunda teminat verilince; İsmail Kemal Bey’in liderliğinde bir grup yazar, ulemâ ve devlet memuru ziyareti gerçekleştirmişler ve belirtilen metni İngiliz Büyükelçisi’ne sunmuşlardır.” (Hanioglu, 1989: 336)

“Nevahi-i şimaliyesi İslamiyet içinde münevver iken cihat-ı sairesi zülm ü cehl ve bedâvat içinde yuvarlanan Afrika kıtasının aksam-ı mühimme-i cenûbiyesine atf-ı nazar olunub da insan ticareti gibi menafi-i gayr-ı meşru’ a arkasında oralara kadar koşan akvam-ı mutaassibanın tazalluat-ı gaddaranesine maruz kalmış kabail-i zenciye ile nice binlerce nüfus-ı İslamiyeye bezl ü temin edilen hürriyet ve adalet göz önüne getirirsek İngiliz millet-i muazzamasının bütün âlem üzerine neşr-i envar-ı adalet ve hürriyet eylemesi yegane matmah-ı nazar ittihaz eylediği düşünülünce bu defa Afrika-yı Cenûbî Cumhuriyetine karşı deruhte ettiği harbde dahi mazhar-ı muvaffakiyat olması temenniyât-ı vezaif-i insaniye sırasında görülüyor.

“İşte bu vazife-i mukaddeseyi Osmanlı şebbânı nâmına imza eder ve hissiyat-ı ihtiramkârânemizin kabûlüyle devlet-i metbua-larına arzını niyaz eyleriz.” (Hanioğlu, 1989: 574)

Hüseyin Sîret’in beyan ettiği gibi, metnin altında, 70 değil 29 kişinin imzası mevcuttur. Bu şahıslar arasında muharrir, muallim, defterdar, bahriye zabiti, dava vekili, müftü, mütercim, müstahdem, askerî memur gibi hemen her meslekten insana rastlamak mümkündür. İmza sahipleri içinde en mühim simalar şunlardır: Ekrem, Hoca-zâde Mehmed Ubeydullah, Hüseyin Sîret, İsmail Kemal, İsmail Safa, Mehmed Rauf, Sami Paşazâde Sezai, Tevfik Fikret.

İki gün sonra, Saray mektup olayından haberdar olur. “İngiliz elçisi durumu, Osmanlı Hariciye Nazırı’na bildirmiş, Tevfik Paşa da kabul ettiği elçiye kendilerinin de Transval zaferinden çok memnun olduklarını belirtmiş; ama, gelişmeden dolayı kuşku ve üzüntülerini ifade etmiştir.” (Hanioğlu, 1989: 336)

“Hareket, bir anda hem diplomatik bir sorun hem de Jön Türk hareketinin büyük bir tehdidi olarak yorumlandığı” için Abdülhamid’i hem tedirgin etmiş hem de kızdırmıştır. ‘Sunulan metnin üç bin Müslüman tarafından imzalandığı yolundaki şayieler’ duyulan tedirginliğin nedenini ve boyutunu anlatmaktadır. Padi-

şah, dilekçede ismi bulunanların sorgulanmasını, bizzat elçiliğe götürülenlerin de tutuklanmasını emreder. Daha sonra Londra'daki sefaret ile temas kurularak İngiliz yetkilileri ile temasa geçilmesi istenilmiş; fakat İngilizlerin, diplomatik tavırları, harekete girişlerin cezalandırılmalarını hoş görmeyen bir şekilde olmuştur.” (Hanioğlu, 1989: 336)

Bütün bu gelişmelerin ardından, “Sultan, İngilizler’in tutumuna karşı İsmail Kemal’i derhal cezalandırmamakla birlikte” olayın diğer elebaşları olan İsmail Safa, Hüseyin Sîret ve Ubeydullah Efendi tutuklanarak Yıldız’da Çadır Köşkü’nde sorguya çekilirler. Ordan Beşiktaş Karakolu’na gönderilip üç gün hapsedilirler. Bu arada, İngiliz elçisi, devreye girerek, Padişah’tan olaya adı karışanların affedilmesini ister. İsmail Safa, Hüseyin Sîret ve Hocazâde Ubeydullah, elçinin girişimi sonucu serbest bırakılır. Fakat, olayın boyutları Saray’a göre büyük olduğu için, adı geçen kişiler göz altında tutulurlar ve daha sonra yeniden sorgulanarak İsmail Safa Sivas’a, “sorgusunda hareketin düzenlenmesinde büyük etkisinin olduğunu itiraf zorunda kalan Hüseyin Sîret Bey, çok sıkı gözetim altında bulundurulması ve firarına meydan verilmemesi konusundaki uyarılarla” Adıyaman’a, Ubeydullah Efendi de Taif’e sürgün edilir.

“Olay, tekil bir çıkış olarak görünmekle birlikte, konuyla ilgili en iyi yorumu, çeşitli Müslüman kaynaklardan aldıkları bilgilerle, Avusturya temsilcileri yapmışlardır. Onlara göre, İngiliz yanlı gösteri geniş bir hareketin yalnızca bir parçasıdır. Hareketin arkasında yüksek kademedeki devlet yöneticileri ve ulemânın desteği vardır ve her an bir komplo mümkündür. Gerçekten de kısa bir süre içinde, payitahttaki Jön Türk çevrelerinde büyük bir hareketlilik görülmesi bu yorumu doğrulamaktadır.” (Hanioğlu, 1989: 337)

Yukarıdan beri ayrıntılarıyla anlatmaya çalıştığımız bu “talih-siz” olay, gerek o dönemde gerekse sonraki yıllarda birçok devlet adamı ve aydın tarafından gündeme getirilmiş, münakaşalara se-

bep olmuştur. Ali Kâmi ve Peyami Safa, hadiseye adı karışan ve bu sebeple Sivas'a sürülüp bir yıl sonra orada vefat eden şair İsmail Safa'nın çok yakınları oldukları için, hissî davranarak Osmanlı aydınlarının İngiliz büyükelçisine gitmesini ve Transval savaşında sömürgeci bir devlet konumunda olan İngiltere'yi desteklemelerini masum bir hareket olarak görürler.¹⁴

Uyarıldığı için kendisi metni imzalamayan Hüseyin Cahit, yıllar sonra hatıralarında "Transval Mektubu"nu, "boşboğazlık" olarak nitelendirir. Olay, birçok entelektüel ve araştırmacı tarafından da hoş görülmemiş, hatalı bir davranış olarak değerlendirilmiş, âdeta kınanmıştır. O yıllarda yaşayan ve olayı yakından gözleyen *Servet-i Fünûn* dergisi sahibi Ahmet İhsan; "Bu İngiliz muhabbeti yüzünden Boer muharebesinde hepimiz bilmeden zavallı Boerler'in aleyhine ve İngilizlerin lehine konuşuyorduk." (Tokgöz, 1930: 106) O devrin önemli devlet adamlarından Tahsin Paşa da, Transvallıların İngilizlere karşı direnişlerinin İstanbul'da "gizli gizli sevinç tezahürlerine" sebep olduğunu belirterek birtakım kişilerin İngiliz büyükelçiliğine giderek, İngiltere'yi destekler bir gösteride bulunmalarını "garip ve nâbecâ" olarak değerlendirir. (Karaca, 1990: 15)

Hadiseden yıllar sonra konuyu gündemlerine alan yazarlar da, Jön Türkler'in yurt içinde gerçekleştirdikleri en önemli faaliyeti sayılan "mektup olayı"nı akıllıca bulmazlar. Sina Akşin'in konuyla ilgili yorumu şöyledir: "İlke yönünden, Türklerin İngilizcilik yapması ve hele Boerler'e karşı emperyalistçe kazanılan başarılar karşısında sevinmeleri çok gariptir." (1987: 41)

Şerif Mardin de, girişimi Servet-i Fünûncuların cesurane tek siyasi eylemi sayar, ancak hareketin niteliğini "mücessem bir gaf" olarak değerlendirir. (1983: 52) Nihal Atsız'ın tespiti hem çarpıcı

14 "Gerçi Peyami Safa, babasının da katıldığı bu siyasi hareketin yanlış olduğunu kabul ediyorsa da, Abdülhamid'i suçlamaktan da geri durmuyor: 'Bunun bir bakıma yanlış bir hareket olduğunda şüphe yoktur ve Sultan Hamid'in İsmail Safa'yı kıyasıya cezalandırması için mükemmel bir bahane değerini taşıdığı muhakkaktır.' " (Karaca, 1990: 15)

hem de düşündürücüdür: “Şimdi insafılı düşünülün: Hiçbir sebep yokken, sırf yurtlarındaki elmas madenlerini zapt etmek için, bir avuç Boer’e büyük ordularla saldıran İngiltere’yi tebrik etmek hangi hürriyet anlayışının sonucudur.” (1966: 82)

Görülüyor ki, o dönem aydınlarından birçoğu, tabir caizse gözü kapalı, gafil ve önyargılı birer muhaliftir. Şu anlattığımız olay, bunun açık bir göstergesidir ve oldukça düşündürücüdür. Sırf Abdülhamid’e inat olsun diye, Osmanlı’nın düşmanı olan İngiltere’ye hem de emperyalistçe bir hareketinden dolayı sevgi gösterisinde bulunmanın maktıkları bir izahı olmasa gerektir. Bu, körü körüne bir hayranlıktır. Öte yandan, İngiliz hükümetinden temin edilecek sempati, acaba neye yarayacaktır? O dönemde büyük sıkıntılar içinde bulunan Osmanlı Devleti’nin hangi derdine çare olacaktır bu sempati?

Sürgün ve Adıyaman’daki kötü günler

İngiltere Elçiliği’ne sunulan ‘mektup’ olayından sonra suçlu bulunan ve İstanbul’dan uzaklaştırılması suretiyle cezalandırılması istenen Hüseyin Sîret’in sürgününde ilginç bir sahne dikkati çekmektedir. İbnülemin’in naklettiğine göre, o zaman mabeyn kâtiplerinden olan Cevat Bey vasıtasıyla Sîret’e Selanik Mektupçuluğu teklif edilmiştir. Fakat, Sîret ve arkadaşları, Saray tarafından verilecek herhangi bir memuriyeti kabul etmeyeceklerine dair kendi aralarında karar almışlardır. Bu sebeple, “resmî yazışmalardan anlamadığını” ileri sürerek Selanik Mektupçuluğu’nu reddeder Sîret. Padişah bu mazeretin asılsız olduğunu bildiği için, Sîret’in tavrını kendisine karşı yapılan bir saygısızlık olarak değerlendirir ve “Anlıyorum. Ben, onu Bitlis vilayeti dahilinde bir kaza tahrirat kitabetine göndereyim de orada usûl-i kitabeti öğreysin” der. (İnal, 1969: 1689)

Nihayet, şairimiz, 1 Mart 1900 tarihinde Meclis-i Vükela kararıyla o vakit kaza olan Adıyaman’a tahrirat kitabetine tayin olunur. Adıyaman’a gidişi, onun on dört yıllık gurbet hayatının

başlangıcıdır. Şüphesiz, bir sürgün niteliği taşıyan bu atama, Sîret'i artık macera dolu bir hayatı yaşamaya mecbur kılacaktır.

“Ölüm Allah'ın emri, ayrılık olmasaydı” sözü, boşuna söylenmemiştir. Annesini, ilk eşi Berrin Hanım'ı ve 11 aylık kızı Hüceste'yi İstanbul'da bırakıp Anadolu'ya, o vakitler Anadolu'nun ücra bir kasabası olan Adıyaman'a gitmek, Sîret için ölümden de zordur. Ne var ki, çaresiz buna katlanacaktır. Vapurla Samsun'a, oradan karayoluyla Malatya'ya, sonra da o zaman “Hısnımansur” adıyla Malatya'ya bağlı bir ilçe olan Adıyaman'a gidecek olan Sîret'in yanına iki de muhafız katılır. Mevsim kıştır ve şairin Samsun'dan Mezra'ya (şimdiki Elazığ ili olmalı) gitmesi, tam yirmi gün sürmüştür. Bir hafta Mezra'da kalırlar, ardından Malatya üzerinden Adıyaman'a geçerler.

Bugünün insanına, şimdiki imkânlar zaviyesinden bakılınca garip gelebilir ama, o devirde, bir memur bir yere atandığı zaman, başka bir ifadeyle İstanbul'a uzak bir yere tayin edildiğinde, yanında ailesini götüremezdi. O dönemde, ailece bir ilden başka bir ile gitmek, hele İstanbul'dan Anadolu'ya gitmek, haftalar, aylar, hatta yıl alabiliyordu. Bu yüzden aileler, genellikle İstanbul'da kalırdı. Sîret de öyle yapmış, ailesini İstanbul'da bırakıp Adıyaman'a tek başına gitmek zorunda kalmıştır.

“Anadolu'nun ücra bir köşesinde, girdbâd-ı istibdâd ile berg ü bârı savrulmuş çıplak bir fidan gibi kimsesiz, mütevekkilâne yaşamak; doğduğu yerden, ailesinden, dostlarından uzak”¹⁵ kalmak, İstanbul'da doğup büyümüş; büyük kentin, dahası başkent'in imkânlarına alışmış bir insan için çok güç olsa gerektir. Hüseyin Sîret de, hayatının yaklaşık bir buçuk yıllık bölümünü Adıyaman'da bu sıkıntılar içinde geçirir. Onun burada geçen her günü acı, ızdırıp, elem, keder, gam, gözyaşı ve hicran doludur. Şair, “Gece Yarılarında” şiirinde, bu acı ve kasvet yüklü hayatı, bu “mahkûmiyet-i inziva”yı şöyle söze döker:

15 “Anadolu Mektupları: 1”.

Hücrem basık tavanlı, soğuk mesken-i siyah
Mücrim miyim, nedir acaba etteğim günah?

Rahip hayatı sürmedeyim burda daima
Sıkmakta ruhumu bir sükûnetli inziva

Bir makberin sükûnu içinde boğulmuşum
İnsan değil bu lânede besbelli baykuşum!

(LG, s. 99)

İstanbul'da doğmuş, çocukluğunu ve gençliğini aynı yerde yaşamış olan şair; Adıyaman'daki hayata bir türlü alışamamıştır. Velhasıl, bir İstanbullu için "taşra" da hayat zordur. Sîret, o dönemin Adıyaman'ını şu cümlelerle tasvir eder: "Hükümet konağı, ota örtülmüş sair evler arasında kırmızı kiremitleriyle, soba borusu ile başına fes geçirmiş bir adama benziyor. (...) Kasabanın havası vahimdir. Hıfzıssıhha doğalı bu yerlere ayak basmamış. (...) Bulduğum yer bir kaza fakat benim için ecel-i kaza olmak üzere aranıp bulunmuş."¹⁶

Hamdullah Suphi, şairin *Leyâl-i Girîzân* adlı kitabı üzerine kaleme aldığı bir yazıda, yukarıdaki tabloları iyice karanlıklaştırır: "Şairin Malatya sancağının ücra bir kasabasında, Hısnımansur'da geçirdiği bedbaht günler bütün bütün bir sergüzeşt-i hûnîdir. Zamanın büyük mecralarından uzak, unutulmuş, ibtidaî, vahşi bir yer. Etrafdaki yüksek dağlar, yaz güneşlerinin altında ısınıyor, yanıyor, sokaklara akan lağımlar cehennemî bir hararet içinde bütün beldeyi bir hava-yı müteaffinle kaplayıp boğuyor, masallarda söylenildiği gibi yorganınızın, ayakkabılarınızın içinden akrepler, çıyanlar çıktığını görüyorsunuz. Odalarınızın pencerelerini örtmek için hatta cam bile yok. (...) Yerliler yarı çıplak, sefil, hakîr, dimağları simsiyah bir karanlıkla meşbû, başka bir zamanın başka bir mahlukları." (Hamdullah Suphi, 1910)¹⁷

16 a.g.e.

17 Hamdullah Suphi'nin yukarıdaki satırları, Hüseyin Sîret'in daha evvel yayımlanan "Anadolu Mektupları"ndan hareketle yazdığını sa-

İşte böylesine olumsuzluklarla kuşatılmış bir yerde, Hüseyin Sîret, köylülerin sefalet dolu yaşantılarına karşı gizli gizli aktığı sıcak gözyaşlarıyla, sıladaki yakınlarını hatırlayarak çektiği 'ah'larla günlerini tamam etmeye çalışır. Şair, bu "öksüz köy"ün civarındaki harabelerde hayat sürdüren bir yoksul gibidir. Onun hıçkırık seslerine, kulübesinin duvarlarında inleyen, feryat eden, bağırان hayaletlerin çığlıkları karışır. Kısacası, şair sürgün yeri Adıyaman'da "ölü bir hayat"ı yaşamaktadır.

Daha bir bebekken İstanbul'da bıraktığı kızı Hüceste'den ayrı yaşamak da Sîret için ayrı bir ızdıraptır. Genç baba, bu ilk yavrusunun hasretiyle yanıp tutuşmaktadır âdeta. Kasabada dolaşırken tesadüf ettiği çocuklar, hep kızı Hüceste'yi hatırlatır ona. Hatta, onları seyretmeye bile tahammül edemez. Saatlerini Hüceste'nin hayaliyle meşgul olarak geçiren şair, bu dayanılmaz ayrılığın derdini mısralara dökmeden yapamaz. "Neva-yı Hicran" adlı şiirinde, küçük kızına seslenerek, gurbet hayatının dayanılmazlığını, acısını ve acımasızlığını, perişan ruh halini anlatır:

Uzak uzak, mütevekkil yabancı bir köyde
Kenara şöyle atılmış, garip, bî-sâye,
Ki berg ü bârı perişan, nihâl-i giryânım.
Duyulmuyor ve duyulmaz enîn-i hicrânım.
Araştırır beni öksüz yuvamda bî-vâye
Garip yavrum ile bir hayal-i pejmürde.

Diyor musun "Baba gel! Gel!" kızım her akşam sen
Senin hayâl-i yetiminle ağlıyorken ben?..

...

Arar mısın beni bilmem, Hüceste, yavrum sen,
Senin hayâl-i yetiminle ağlıyorken ben?..

...

---

nyoruz. Yazıdaki diğer tefferruat yazarın hayalinin mahsulü değilse, ya Sîret'le bizzat konuşmuş/mektuplaşmış olduğunu ya da o yılların Adıyaman'ını görmüş olabileceğini akla getiriyor.